

DOI: <https://doi.org/10.28925/2412-0774.2024.3.2>

УДК 37.091.2-026.15

Світлана Сисоєва

<https://orcid.org/0000-0003-2499-732X>

доктор педагогічних, професор,
дійсний член (академік)
Національної академії педагогічних наук України,
академік-секретар
Відділення філософії освіти,
загальної та дошкільної педагогіки НАПН України,
вул. Січових Стрільців, 52-А, 04053 Київ, Україна,
s.sysoieva@kubg.edu.ua

ПЕДАГОГІЧНА ТВОРЧІСТЬ. РОЗВИТОК ХУДОЖНЬО-ТВОРЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ І УЧНЯ

У статті розглядається розвиток художньо-творчої компетентності вчителя і художньо-творчої компетентності учня на засадах педагогічної творчості; показано, що проблема взаємозумовленості художньо-творчої компетентності вчителя та художньо-творчої компетентності учня в умовах воєнного стану набуває все більшої актуальності щодо її дослідження та впровадження в освітню практику. Особливого значення обрана для висвітлення проблема має для українських дітей та молоді, дитинство і юність яких знецінені війною, а також для вчителів і викладачів, які мають знайти сили для підтримки власного психологічного й професійного ресурсу, демонструвати дітям спокій та впевненість у своїх діях. Доведено, що цінність художньо-творчої компетентності вчителя полягає в тому, що вона забезпечує наповненість професійного та особистого життя вчителя, збагачення його внутрішнього світу, сприяє розвитку художньо-творчого мислення. Художньо-творча компетентність учителя сприяє формуванню в учнів гуманного ставлення до світу, художньо-естетичному і творчому їх зростанню, формуванню художньо-творчої компетентності як однієї з найважливіших складових культурної компетентності. Аналіз сутності художньо-творчої компетентності вчителя та художньо-творчої компетентності учня, обґрунтування їх взаємозв'язку та взаємозумовленості в розвитку дозволили зробити висновок, що художньо-творча компетентність учителя є інтегрованою особистісно-професійною якістю особистості, яка відображає її художньо-естетичний світогляд, творчий потенціал, рівень розвитку творчих якостей, зокрема творчого мислення, знання і вміння у сфері художньої творчості, що в сукупності забезпечують розвиток художньо-творчої компетентності учня, самореалізацію та самовиявлення вчителя в педагогічній творчості, професійній діяльності художньо-творчого спрямування. Зроблено висновок, що художньо-творча діяльність вчителя є різновидом педагогічної творчості, а тому повинна розглядатися в контексті її законів і закономірностей.

Ключові слова: компетентність, музичне мистецтво, педагогічна творчість, творчість, художня творчість, художньо-творча діяльність, художньо-творча компетентність вчителя, художньо-творча компетентність учня, художній образ.

ВСТУП

В умовах воєнного стану творчість і долучення до творчої діяльності вчителів і учнів набуває значної актуальності. Творчість не тільки забезпечує поступальний рух суспільства вперед, розвиток земної цивілізації. Творчість, що є найважливішим з погляду гуманності буття, маючи могутній психореабілітаційний ефект, охороняє людину-творця від стресів, відгороджує від буденності, дозволяє зануритися у себе, у свою індивідуальність, черпати в

ній сили й натхнення для життя і творчих звершень.

Люди, здатні до творчості, легко адаптуються в будь-якому соціальному середовищі, життєвій і професійній ситуаціях. Здатності і можливості до адаптації знаходяться в них самих, у їхньому умінні абстрагуватися від другорядних аспектів, вибудовувати можливі варіанти вирішення проблем, практичних шляхів їх розв'язання, зосереджуватися на їхній реалізації (Сисоєва, 2006).

Для людини в сучасному непередбачуваному світі, в умовах повномасштабного вторгнення росії в Україну творча діяльність в усіх її проявах може і повинна стати підтримкою, захистом, засобом адаптації до життєвих змін.

Особливого значення це набуває для українських дітей та молоді, дитинство і юність яких знецінені війною, а також для вчителів і викладачів, які мають знайти сили для підтримки власного психологічного й професійного ресурсу, демонструвати дітям спокій та впевненість у своїх діях.

Могутній творчий потенціал має мистецтво. Його гуманістичний вплив на людину, його художній світ, арттерапевтичні можливості, здатність впливати на формування людини емпатичної, небайдужої до долі інших, допомагає формуванню в особистості загальнолюдських цінностей, утвердженню української національної ідентичності. Отже, в умовах воєнного стану значної актуальності набуває проблема підготовки вчителя до педагогічної творчості, зокрема формування та розвитку художньо-творчої компетентності вчителя та його впливу на формування художньо-творчої компетентності учнів.

Підкреслимо, що цінність художньо-творчої компетентності вчителя полягає в тому, що вона забезпечує наповненість професійного та особистого життя вчителя, збагачення його внутрішнього світу, сприяє розвитку художньо-творчого мислення, відображаючи художньо-творчі знання і вміння вчителя, його здатність до художньої емпатії і творчого виявлення її результатів. Художньо-творча компетентність учителя сприяє формуванню в учнів гуманного ставлення до світу, художньо-естетичному і творчому їх зростанню, формуванню художньо-творчої компетентності як однієї з найважливіших складових культурної компетентності.

Тому проблема взаємозумовленості розвитку художньо-творчої компетентності вчителя та художньо-творчої компетентності учня в умовах воєнного стану набуває особливої актуальності щодо її дослідження та впровадження в освітню практику.

Аналіз сучасних досліджень і публікацій. Проблеми культурної та художньо-творчої діяльності, зокрема мистецької діяльності особистості, присвятили свої праці К. Зуб (2011), Л. Масол (2006), Г. Падалка (2020), О. Ростовський (2003) та інші. Сутність художньо-творчої компетентності вчителя розкрито в дослідженнях вітчизняних науковців

М. Білецької, Т. Підварко, Я. Сопіної (2021), А. Івершинь (2019), О. Семенової (2014) та інших. Визначенню змісту художньо-творчої компетентності в дітей старшого дошкільного віку присвячено наукові розвідки О. Лобової, В. Бутузової (2024); складники художньо-творчої компетентності, зокрема художньо-естетична свідомість, розглянуто в роботах О. Халєєвої, Л. Костіної, І. Поддуди (2022); творче мислення є предметом вивчення Л. Міщихи (2018). Концептуалізації творчості в освіті і сприйняття її цінності в педагогічній практиці присвячена наукова розвідка К. So (2017). V. Zydziunaite et al. (2022) дослідили вчительське лідерство як складник феноменологічної структури креативності вчителя. А. Zielińska et al. (2024) вивчили чинники, що спонукають до творчої активності вчителів у їхній професійній практиці. Сприйняттю власної творчості вчителів та творчих здібностей учнів присвячене дослідження А. Kasirer, Sh. Shnitzer-Meirovich (2021).

Разом з тим у дослідженнях сучасних вчених недостатньо повно розкрито взаємозв'язок та взаємозумовленість розвитку художньо-творчої компетентності вчителя і художньо-творчої компетентності учня, їх сутність як таких, що забезпечують протікання освітнього процесу як творчого.

Метою статті є аналіз сутності художньо-творчої компетентності вчителя та художньо-творчої компетентності учня, обґрунтування закономірності щодо взаємозв'язку та взаємозумовленості їх розвитку.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Питання сутності художньо-творчої компетентності вчителя неможливо розглядати окремо від аналізу сутності художньо-творчої діяльності. У наукових пошуках Г. Падалки (2020) розкрито значення художньої діяльності вчителя музичного мистецтва для розвитку в нього художнього співпереживання, яке опосередковане специфікою професійної діяльності, та важливістю донести зміст музичного твору до учнів, захопити їх красою художніх образів, розширити їх емоційну сферу художніми враженнями тощо (с. 455). На думку вченої, в основі здатності вчителя адекватно розуміти і відчувати образну сутність художньої творчості є інтерес до переживання емоційного підтексту художніх образів, виявлення його емоційної і смислової наповненості (Падалка, 2020, с. 456).

Художньо-творчу діяльність, на думку Л. Масол (2006), варто розглядати в контексті явища культури, оскільки їх функції співзвучні між собою. До таких функцій дослідниця відносить: організацію колективної життєдіяльності людей (регуляцію та взаємодію, консолідацію та самоідентифікацію); соціальну інтеграцію; пізнавально-комунікативну функцію, яка забезпечує адаптацію людини до умов існування та характеризує її культуру

пізнання, світогляд, здатність до обміну інформацією та досвідом; рекреаційну функцію, спрямовану на психічну реабілітацію та релаксацію (Масол, 2006).

На важливості художньо-творчої діяльності вчителя, зокрема музичного мистецтва, акцентує увагу К. Зуб (2011), вважаючи, що в роботі вчителя музичного мистецтва художньо-творча діяльність виявляється в умінні цікаво, захоплююче проводити уроки музичного мистецтва і позакласні заходи, яскраво виконувати музичні твори (с. 141).

Зрозуміло, що високопрофесійна художньо-творча діяльність учителя свідчить про сформованість його художньо-творчої компетентності. Разом з тим художньо-творча компетентність вчителя недостатньо досліджена та розглядається переважно в контексті професійної діяльності педагога, художника, майстра (Лобова, Бутузова, 2024, с. 89). Художньо-творча компетентність учителя музичного мистецтва починає все більше привертати увагу дослідників, оскільки виникла нагальна потреба в її формуванні для підтримки психічного і фізичного здоров'я дітей та молоді в невизначених умовах нашого життя під час війни.

Сутність художньо-творчої компетентності вчителя, як вважають М. Білецька, Я. Сопіна, Т. Підварко (2021, с. 98), необхідно розглядати через зміст понять «художня компетентність» і «творча компетентність», хоча, на наш погляд, останнє поняття не є досить коректним і краще було б вживати поняття «творчі можливості особистості» або «здатність до творчості». *Художню компетентність* вчителя музичного мистецтва визначають як готовність самостійно розв'язувати завдання, пов'язані з художнім сприйняттям та інтерпретацією творів мистецтва різних видів і жанрів, а також із творчістю в різних видах художньої діяльності. *Творчу компетентність* М. Білецька, Я. Сопіна, Т. Підварко (2021) розглядають як мотиваційну готовність і здатність педагога розв'язувати типові та нестандартні педагогічні завдання, які постають у конкретній педагогічній ситуації нестандартними методами та засобами. Синтез цих понять використовується науковцями для визначення художньо-творчої компетентності вчителя музичного мистецтва як комплексу його професійно-особистісних якостей, що забезпечують залучення дітей до світу музичного мистецтва, а саме: здатність до розв'язання проблемних і креативних завдань, здатність до творчості; гнучкість і критичність розуму, винахідливість; самобутність і впевненість у собі; здатність ставити і розв'язувати нестандартні завдання; здатність до аналізу, синтезу, комбінування; усвідомленість уявлень про жанри та виразні засоби музичного мистецтва; розвиток композиційного мислення, уяви, естетичного сприйняття мистецтва; розвиток уваги, спостережливості; емоційний відгук на музичний твір; самостійна творча діяльність і художньо-творчі уміння (Білецька, Сопіна, Підварко, 2021, с. 99).

Ми не повною мірою погоджуємося із цим визначенням, оскільки, по-перше, компетентність є інтегрованою особистісною (особистісно-професійною) якістю вчителя, а не «комплексом» його якостей, а по-друге, здатність до творчості характеризується певним рівнем розвитку творчих якостей особистості, які вже охоплює «здатність до розв'язання проблемних і креативних завдань; гнучкість і критичність розуму, винахідливість; самобутність і впевненість у собі; здатність ставити і розв'язувати нестандартні завдання; здатність до аналізу, синтезу, комбінування».

А. Івершинь (2019) розглядає художньо-творчу компетентність вихователів як комплексну характеристику особистості, яка забезпечує високу результативність освітнього процесу з передачі художньо-творчого досвіду вихованцям й охоплює такі компоненти : сформовану мотивацію до художньо-творчої діяльності; спрямованість до естетичного перетворення навколишнього простору; художньо-естетичні знання, уміння (теоретичні знання і практичні вміння з малюнку, кольорознавства, композиції) у їхньому актуальному виявленні; досвід практичної художньої діяльності; готовність щодо художньо-творчого навчання, виховання й розвитку дошкільників (с. 81).

Зрозуміло, що художньо-творча компетентність учителя залежить від сформованого у нього художньо-естетичного світогляду. У дослідженнях вчених О. Халлєвої, Л. Костіної, І. Поддуди (2022) розкривається сучасне бачення художнього світогляду особистості у його взаємозв'язку з естетичним, що є синтезом світорозуміння, світогляду художника з емоційно-ціннісним ставленням до буття; ідеології, цільовою настанови, який виконує естетичний ідеал; художньої свідомості суспільства певної епохи, яку визначає сукупність образно виражених у мистецтві ідей, почуттів; художньої концепції світу та художньої концепції людини; дійсності, побаченої, осмисленої та емоційно пережитої за допомогою мистецтва; художньої картини світу, створеної творцями мистецтва й уявою , художньою фантазією, асоціативною пам'яттю тих, хто його сприймає і відтворює (с. 62).

Важливим складником художньо-творчої компетентності вчителя вважаємо наявність у нього розвинутого творчого мислення. Творче мислення особистості розглядається як дивергентний тип мислення, який сприяє тому, що людина під час вирішення різних проблем відступає від схем, алгоритмів, відомих і загальноприйнятих шаблонів, пропонує власні нетипові, оригінальні підходи, власне бачення, «виявляючи інтелектуально-творчу ініціативу, послуговується загальними розумовими здібностями, генерує нові ідеї, породжує «побічні» продукти діяльності» (Міщиха, 2018, с. 82). Творче мислення відображає не тільки інтелектуальні процеси, воно неможливе без розвинутої емоційно-чуттєвої сфери, яка є визначальною для художньо-творчої діяльності особистості.

Узагальнюючи напрацювання вчених, можна зробити висновок, що художньо-творча компетентність вчителя відображає передусім знання і вміння у сфері художньої творчості.

Так, учитель повинен *знати*:

- понятійний апарат (мистецтво, художній образ, естетичний ідеал, естетичний смак, творчість, художня творчість, художня діяльність, творча діяльність, художньо-творча діяльність тощо), який системно відображає тезаурус художньої творчості;
- існуючі науково-теоретичні концепції творчості, зокрема художньої творчості;
- прояви художнього і творчого в мистецтві та інших галузях;
- сутність художньої інтерпретації творів мистецтва;
- методику оволодіння учнями знаннями з художньої творчості, формування у них художньо-творчих умінь та здатностей.

Учитель повинен *уміти*:

- ілюструвати прикладами втілення художніх образів у мистецьких творах результати художньої творчості в інших галузях;
- практично впроваджувати методику оволодіння учнями знаннями з художньої творчості, формування в учнів художньо-творчих умінь та здатностей.

Отже, як бачимо, розвитку творчих якостей вчителя в науковій літературі приділяється недостатня увага. Разом з тим художня творча діяльність вчителя є різновидом діяльності творчої, отже, потребує відповідного рівня розвитку у вчителя творчих якостей, які забезпечують успіх у творчій діяльності.

Важливо підкреслити, що особливість будь-якого творчого процесу – процесу, в результаті якого створюється якісно нове – полягає в тому, що не тільки людина-творець впливає на результат власної творчості, а й сам предмет творчості сприяє подальшому творчому розвитку людини (Сисоєва, 2006). Саме тому в процесі педагогічної творчості творчий розвиток учнів виступає як метою діяльності вчителя, так і засобом творчого розвитку особистості самого вчителя, підвищення його професійної компетентності і рівня педагогічної майстерності.

Це важливо враховувати в розвитку художньо-творчої компетентності вчителя та художньо-творчої компетентності учня. Процес формування та розвитку художньо-творчої компетентності учня веде до професійної і особистісної самореалізації вчителя в процесі творчої педагогічної діяльності, розвитку в нього художньо-творчої компетентності. За законами педагогічної творчості могутнім засобом розвитку художньо-творчої компетентності учнів є співтворчість зі вчителем, який має високий рівень сформованості художньо-творчої компетентності.

Зазначимо, що взаємозумовленість розвитку художньо-творчої компетентності вчителя та художньо-творчої компетентності учня вже розглядається в сучасних наукових розвідках. Ґрунтовність знань і вмінь учителя, зокрема музичного мистецтва, у сфері художньої музичної творчості забезпечує надійність формування художньо-творчої компетентності учнів. Так, О. Семенова (2014) зазначає, що високий рівень художньо-творчої компетентності вчителя є запорукою розвитку професійного потенціалу художника-педагога і зразком для наслідування учнями.

Аналізуючи сутність поняття «художньо-творча компетентність дітей старшого дошкільного віку», О. Лобова і В. Бутузова (2024) дійшли висновку, що художньо-творча компетентність дітей старшого дошкільного віку є набутою особистісною якістю, що виявляється в здатності дитини практично і творчо реалізовувати свій художній потенціал на основі здобутих у процесі мистецької освіти знань, умінь, навичок і досвіду художньої діяльності. Вчені наголошують на універсальності художньо-творчої компетентності, яка може виявлятися у будь-якій мистецькій діяльності (с. 93).

Творчість має розглядатися кожним вчителем як місія, пріоритетна сфера спілкування в підлітковому середовищі, як покликання, як постійна участь у формуванні найвищих гуманістичних ідеалів (Лавриш, 2018). Художня музична творчість, зазначає Г. Лавриш (2018), концентрує увагу підлітків на цілісному сприйманні художніх музичних образів, емоційно-змістових відтінках музичних творів. На цінності художньо-творчої діяльності учнів наголошує О. Ростовський (2003), який правомірно вважає, що важливими завданнями музичної педагогіки є художньо-творчий розвиток дітей, їхньої чутливості до музики, вміння побачити у музичному творі «животворне джерело людських почуттів і переживань» (с. 185).

Отже, вивчення взаємозумовленості розвитку художньо-творчої компетентності вчителя та художньо-творчої компетентності учнів неможливо без врахування концептуальних засад педагогічної творчості.

Педагогічна творчість займає особливе місце серед різних видів творчості. Носієм педагогічної творчості є вчитель, який стоїть біля витоків розвитку особистості кожної людини. Саме вчитель значною мірою супроводжує і надихає творчий розвиток людини у найбільш сенситивні до педагогічного впливу періоди її життя.

Підкреслимо, що метою і результатом педагогічної творчості є творчий розвиток учнів, який передбачає поступове формування в учнів здатності до творчості – інтегральної якості особистості, що об'єднує спрямованість й мотиви, творчі вміння й психічні процеси, характерологічні якості особистості, які забезпечують людині успіх у творчості і піднімають діяльність людини до творчого рівня (Сисоєва, 2006, с. 11).

Природжені й набуті якості в людині нерозривно пов'язані і не підлягають чіткому

розмежуванню. Для того, щоб природжена креативність особистості зреалізувалася у творчій продуктивній діяльності, необхідно забезпечити не тільки психолого-педагогічний супровід розвитку цієї креативності, а й цілеспрямований педагогічний вплив на особистість щодо формування тих «додаткових» якостей, які забезпечують їй успіх у творчій діяльності (Сисоєва, 2006, с. 11).

Зазначимо, що творчість нерозривно пов'язана з почуттєвою сферою особистості. Без почуттів, емоційного піднесення, натхнення немає творчості. Тому педагогічна творчість сприяє розвитку почуттів учнів і має величезне значення для їх духовного, художнього і морального зростання.

Педагогічна творчість вчителя виявляється в цілісному проєктуванні педагогічного процесу, прогнозуванні його результатів, але все ж таки центральною ланкою педагогічної творчості є педагогічна взаємодія, у якій вчитель і учень виступають суб'єктами творення розвивального освітнього, зокрема освітньо-художнього, середовища, формування пізнавальних інтересів і потреб учнів, вибору засобів їх досягнення, контролю та самоконтролю (Сисоєва, 2006). Така педагогічна взаємодія є особистісно зорієнтованою, а процеси творчого розвитку та формування творчих якостей кожного її суб'єкта – взаємозумовленими та взаємопов'язаними.

ВИСНОВКИ

Проблема взаємозумовленості розвитку художньо-творчої компетентності вчителя та художньо-творчої компетентності учня набуває значної актуальності в умовах воєнного стану, необхідності підтримки психоемоційного здоров'я вчителя і учнів.

Художньо-творча компетентність учителя є інтегрованою особистісно-професійною якістю особистості, яка відображає її художньо-естетичний світогляд, творчий потенціал, рівень розвитку творчих якостей, зокрема творчого мислення, знання і вміння у сфері художньої творчості, що в сукупності забезпечують розвиток художньо-творчої компетентності учня, самореалізацію та самовиявлення вчителя в педагогічній творчості, професійній діяльності художньо-творчого спрямування.

Художньо-творча діяльність вчителя є різновидом творчої педагогічної діяльності, а тому повинна розглядатися в контексті законів і закономірностей педагогічної творчості.

У процесі педагогічної творчості вчитель створює зразок професійно-педагогічної, зокрема художньо-творчої, діяльності, яка найбільш адекватно відповідає меті – художньо-творчому розвитку учнів. Індивідуальна неповторність та самобутність кожної дитини, кожного учнівського колективу, кожного вчителя приводить до того, що зразок педагогічної

творчості є зразком нормованої діяльності вчителя тільки в сенсі головних концептуальних ідей, принципів, форм і методів їх практичної реалізації.

Важливого значення в умовах воєнного стану набуває розвиток художньо-творчої компетентності вчителя, його фундаментальна професійно-педагогічна та художньо-мистецька (для всіх напрямів професіоналізації) підготовка, знання закономірностей і етапів творчого процесу.

Забезпечення творчого розвитку особистості – найважливіше завдання всіх світових освітніх систем. Одним з головних напрямів гуманізації освіти є спрямування освітнього процесу на формування, розвиток і саморозвиток суб'єктів педагогічної взаємодії. В. Сухомлинський підкреслював, що особистість дитини – більше результат саморозвитку, ніж регульованого розвитку, що психологічним механізмом сприяння цьому саморозвитку є психічний стан злиття впливу дорослого і активності дитини з переважанням останньої. Це твердження вірне для всіх суб'єктів педагогічної взаємодії. Саме тому тільки такі психолого-педагогічні концепції, які пропонують суб'єктам освітнього процесу психолого-педагогічні механізми самовдосконалення та прилучення до творчості, особистісної самореалізації, можуть вважатись гуманістичними, незалежно від наявності чи відсутності в них цієї назви. Це положення набуває особливої значущості в умовах повномасштабного вторгнення російської федерації в Україну.

За таких умов загальна педагогічна підготовка кожного вчителя набуває ефективності, якщо її зміст, форми й методи відображають специфіку процесу творчого розвитку особистості, враховують закономірності протікання творчого процесу в конкретних умовах професійної діяльності. У цьому контексті актуальності набуває мистецька освіта, формування у вчителя художньо-творчої компетентності як засобу формування художньо-творчої компетентності учня.

Зазначимо, що підготовка вчителя мистецьких дисциплін до педагогічної творчості забезпечує його здатність як до формування та розвитку творчої особистості учня, його художньо-творчої компетентності, так і до власного професійного та особистісного саморозвитку, що є важливим для збереження власного ресурсу вчителя під час війни.

Творчі можливості людини реалізуються не тільки в предметній діяльності, а й у самому процесі його життя, самореалізації як засобі самоствердження, самовираження і саморозвитку, що забезпечує збереження власного психоемоційного ресурсу вчителя і учнів під час війни. Самоствердження й самовираження вчителя та учнів у спільній художньо-творчій діяльності сприяє їх психологічній та емоційній реабілітації, збереженню ментального здоров'я.

Список використаної літератури

1. Білецька М. В., Сопіна Я. В., Підварко Т. О. Формування художньо-творчої компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва у процесі професійної підготовки. *Педагогічні науки: теорія та практика*. 2021. № 2 (38). С. 96–100. DOI: <https://doi.org/10.26661/2522-4360-2021-2-15>
2. Закон України «Про освіту». 2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 20.08.2024).
3. Закон України «Про повну загальну середню освіту». 2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20/> (дата звернення: 20.08.2024).
4. Зуб К. К. Художньо-творча діяльність майбутнього вчителя музичного мистецтва. *Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія «Педагогічні науки»*. 2011. № 1 (33). С. 140–143. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&S21P03=FILE=&S21STR=Nvmdup_2011_1.33_34 (дата звернення: 28.08.2024).
5. Івершинь А. Г. Художньо-творча компетентність майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти як педагогічна проблема. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. 2019. № 69. С. 78–82. DOI: <https://doi.org/10.31392/2311-5491/2019-69.18>
6. Лавриш І. М. Творча місія вчителя музичного мистецтва як пріоритетна сфера спілкування у підлітковому середовищі. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти*. 2018. № 25 (30). С. 16–21. URL: <https://sj.edu.edu.ua/index.php/tmae/article/view/81> (дата звернення: 3.09.2024).
7. Лобова О., Бутузова В. Художньо-творча компетентність і педагогічні умови її формування в дітей старшого дошкільного віку. *Педагогічні науки, теорія, історія, інноваційні технології*. 2024. № 3 (137). С. 87–96. DOI: <https://doi.org/10.24139/2312-5993/2024.03/087-096>
8. Масол Л. М. Загальна мистецька освіта: теорія і практика: монографія. Київ: Промінь, 2006. 432 с.
9. Міщиха Л. П. Творче мислення особистості: психологічний дискурс. *Науковий вісник Херсонського державного педагогічного університету*. 2018. № 3 (1). С. 79–83. URL: <https://pj-journal.kspu.edu/index.php/pj/article/view/328> (дата звернення: 3.09.2024).
10. Падалка Г. Освітні інновації у організації підготовки вчителів мистецтва. *Методологія неперервної освіти та наукового дослідження: монографія*; за ред. Н. М. Рідей, Е. В. Лузік. Київ: ТОВ ЦП «Компринт», 2020. С. 453–462. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/38730>
11. Ростовський О. Я. Лекції з історії західноєвропейської музичної педагогіки: навчальний посібник. Ніжин: Видавництво НДПУ ім. М. Гоголя, 2003. 193 с.
12. Семенова О. Сутність та специфіка художньо-творчої компетентності як запорука професіоналізму вчителя образотворчого мистецтва. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2014. № 10 (3). С. 190–196. URL: [http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&S21P03=FILE=&S21STR=ppsv_2014_10\(3\)_32](http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&S21P03=FILE=&S21STR=ppsv_2014_10(3)_32) (дата звернення: 29.08.2024).
13. Сисоєва С. Основи педагогічної творчості: Підручник. Київ: Міленіум, 2006. 346 с.
14. Халеева О. В., Костіна Л. М., Поддуда І. А. Основні напрями формування художнього світогляду особистості. *Сучасні досягнення в науці та освіті. Збірник праць XVII Міжнародної наукової конференції, 22–29 вересня 2022 р., м. Нетанія (Ізраїль)*. Хмельницький: ХНУ, 2022. С. 57–63. URL: <https://elar.khmnpu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/a0c4dff6-6176-4598-a89e-eeed4dc500cf/content> (дата звернення: 3.09.2024).
15. Dogbe C.S.K., Tweneboah I., Basoah P., Arkrofi A.A., Appiah N. Mediating role of teacher creativity in the relationships between internal strategic communication, feedback seeking behavior and teacher performance. *Cogent Education*. 2024. № 11 (1). Art. 2351260. DOI: <https://doi.org/10.1080/2331186X.2024.2351260>
16. Kasirer A., Shnitzer-Meirovich S. The perception of creativity and creative abilities among general education and special education teachers. *Thinking Skills And Creativity*. 2021. № 40. Art. 100820. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.tsc.2021.100820>
17. So K. Teachers' Understanding of Creativity in the Korean School Context. *8th International Conference on Education and Educational Psychology (8TH ICEEPSY)*. 2017. № 31. P. 673–677. DOI: <https://doi.org/10.15405/epsbs.2017.10.64>
18. Zielińska A., Lebuda I., Gop A., Karwowski M. Teachers as creative agents: How self-beliefs and self-regulation drive teachers' creative activity. *Contemporary Educational Psychology*. 2024. № 77. Art. 102267. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.cedpsych.2024.102267>
19. Zydziunaite V., Butanavicius V., Jurgile V., Kaminskiene L. Leadership Within the Phenomenological Structure of Teacher Creativity. *Frontiers in Education*. 2022. № 7. DOI: <https://doi.org/10.3389/educ.2022.819848>

References

- Biletska, M. V., Sopina, Y. V., & Pidvarko, T. O. (2021). Formuvannya hudozhno-tvorchoi kompetentnosti maibutnogo vchitelya muzichnogo mistectva u procesi profesiinoi pidgotovki [The Formation of Artistic-Creative Competence of the Future Teacher of Musical Art in the Process of the Professional Preparation]. *Pedagogical Sciences: Theory and Practice*, (2), 96–100. <https://doi.org/10.26661/2522-4360-2021-2-15>
- Zakon Ukrayini «Pro osvitu» [Law of Ukraine «On Education»] (2017). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
- Zakon Ukrayini «Pro povnu zagalnu serednyu osvitu» [Law of Ukraine «On comprehensive general secondary education»] (2020). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
- Zub, K. K. (2011). Hudozhno-tvorcha diyalnist maibutnogo vchitelya muzichnogo mistectva [Artistic and creative activity of the future music teacher]. *Scientific Bulletin of V.O.Sukhomlynskyi Mykolaiv National University. Pedagogical Sciences*, 1 (33), 140–143. http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILEA=&2_S21STR=Nvmdup_2011_1.33_34
- Ivershin, A. H. (2019). Hudozhno-tvorcha kompetentnist maibutnih vihovateliv zakladiv doshkilnoi osviti yak pedagogichna problema [Artistic-creative competence of future educators of pre-school institutions as a pedagogical problem]. *Naukovii chasopis NPU imeni M. P. Dragomanova*, 69, C. 78–82. <https://doi.org/10.31392/2311-5491/2019-69.18>
- Lavrysh, I. (2018). [Creative mission of musical art teacher as a priority area of communication in a teenage environment]. *Naukovij chasopis Nacional'nogo pedagogichnogo universitetu imeni M.P.Dragomanova. Seriya 14. Teoriya i metodika mistec'koï osviti*, 25 (30), 16–21. <https://sj.edu.ua/index.php/tmae/article/view/81>
- Lobova, O., Botuzova, V. (2024). Hudozhno-tvorcha kompetentnist i pedagogichni umovi yiï formuvannya v ditej starshogo doshkilnogo viku [Artistic and creative competence and pedagogical conditions of its formation in older preschool children]. *Pedagogical Sciences: theory, history, innovative technologies*, 3 (137), 87–96.
- Masol, L. M. (2006). *Zagalna mistecka osvita: teoriya i praktika: monografiya* [General art education: theory and practice: monograph]. Promin.
- Mischyha, L. P. (2018). Tvorchestvo misleniya osobistosti: psihologichnij diskurs [Person's Creative Thinking: Psychological Discourse]. *Scientific Bulletin of Kherson State University. Series «Psychological Sciences»*, 3 (1), 79–83. <https://pj.journal.kspu.edu/index.php/pj/article/view/328>
- Padalka, G. (2020). Osvitni innovaciyi u organizaciyi pidgotovki vchiteliv mistectva [Educational innovations in the organization of art teacher training]. In N. M. Ridei, E. V. Luzik, *Metodologiya neperervnoyi osviti ta naukovogo doslidzhennya: monografiya* (pp. 453–462). Komprint. <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/38730>
- Rostovsky, O. Ya. (2003). *Lekcii z istoriyi zahidnoyevropejskoyi muzichnoyi pedagogiki: navchalnij posibnik* [Lectures on the history of Western European music pedagogy: a study guide]. Publishing House of the Nizhyn Mykola Gogol State University.
- Semenova, O. (2014). Sutnist ta specifika hudozhno-tvorchoyi kompetentnosti yak zaporuka profesionalizmu vchitelya obrazotvorchogo mistectva [The essence and specificity of artistic and creative competence as a guarantee of the professionalism of a fine arts teacher]. *Problems of Modern Teacher Training*, 10 (3), 190–196. [http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILEA=&2_S21STR=ppsv_2014_10\(3\)_32](http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILEA=&2_S21STR=ppsv_2014_10(3)_32)
- Sysoieva, S. (2006). *Osnovi pedagogichnoyi tvorchosti: Pidruchnik* [Basics of pedagogical creativity: Textbook]. Millennium.
- Khalieieva, O. V., Kostina, L. M., Podduda, I. A. (2022). Osnovni napryami formuvannya hudozhnogo svitoglyadu osobistosti [The main directions of the formation of the artistic worldview of the individual]. *Modern Achievements of Science and Education: Proceeding of XVII International Conference, September 22–29, 2022, Netanya (Israel)* (pp. 57–63). <https://elar.khmnu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/a0c4dffb-6176-4598-a89e-eeed4dc500cf/content>
- Dogbe, C. S. K., Tweneboah, I., Basoah, P., Arkrofi, A. A., Appiah, N. (2024). Mediating role of teacher creativity in the relationships between internal strategic communication, feedback seeking behavior and teacher performance. *Cogent Education*, 11 (1), 2351260. <https://doi.org/10.1080/2331186X.2024.2351260>
- Kasirer, A., Shnitzer-Meirav, S. (2021). The perception of creativity and creative abilities among general education and special education teachers, *Thinking Skills And Creativity*, 40, 100820. <https://doi.org/10.1016/j.tsc.2021.100820>
- So, K. (2017). Teachers' Understanding of Creativity in the Korean School Context. *8th International Conference on Education and Educational Psychology (8TH ICEEPSY)*, 31, 673–677. <https://doi.org/10.15405/epsbs.2017.10.64>
- Zielińska A., Lebuda, I., Gop, A., Karwowski, M. (2024). Teachers as creative agents: How self-beliefs and self-regulation drive teachers' creative activity. *Contemporary Educational Psychology*, 77, 102267. <https://doi.org/10.1016/j.cedpsych.2024.102267>

Zydzianaite, V., Butanavicius, V., Jurgile, V., Kaminskiene, L. (2022). Leadership Within the Phenomenological Structure of Teacher Creativity. *Frontiers in Education*, 7. <https://doi.org/10.3389/educ.2022.819848>

Стаття надійшла до редакції 4.09.2024
Прийнято до друку 31.10.2024

PEDAGOGICAL CREATIVITY. DEVELOPMENT OF ARTISTIC AND CREATIVE COMPETENCE OF TEACHER AND STUDENT

Svitlana Sysoieva

<https://orcid.org/0000-0003-2499-732X>

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,

Full member (Academician)

of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine,

Academician-Secretary of the Department of Philosophy of Education,

General and Preschool Pedagogy

of the NAES of Ukraine,

52-A Sichovykh Striltsiv Str., 04053 Kyiv, Ukraine,

s.sysoieva@kubg.edu.ua

The article discusses the development of the teacher's artistic and creative competence and the student's artistic and creative competence on the basis of pedagogical creativity; It is shown that the problem of interdependence of the artistic and creative competence of the teacher and the artistic and creative competence of the student in the conditions of martial law acquires special relevance in terms of its research and implementation in educational practice. The problem chosen for coverage is of particular importance for Ukrainian children and youth, childhood and whose youth has been devalued by the war, teachers and lecturers who must find the strength to support their own psychological and professional resources, to demonstrate to children calmness and confidence in their actions. It is proved that the value of the artistic and creative competence of the teacher lies in the fact that it ensures the fullness of the teacher's professional and personal life, enrichment of his inner world, contributes to the development of artistic and creative thinking. The artistic and creative competence of the teacher contributes to the formation of students' humane attitude to the world, their artistic, aesthetic and creative growth, the formation of artistic and creative competence as one of the most important components of cultural competence. The analysis of the essence of the artistic and creative competence of the teacher and the artistic and creative competence of the student, the substantiation of their interconnection and interdependence in development made it possible to conclude that the artistic and creative competence of the teacher is an integrated personal and professional quality of the individual, which reflects his artistic and aesthetic worldview, creative potential, level of development of creative qualities, in particular creative thinking, knowledge and skills in the field of artistic creativity, which together provide development of artistic and creative competence of the student, self-realization and self-expression of the teacher in pedagogical creativity, professional activity of artistic and creative direction. It is concluded that the artistic and creative activity of the teacher is a kind of pedagogical creativity, and therefore should be considered in the context of its laws and regularities.

Keywords: *artistic, artistic creativity, artistic image, artistic and creative activity, artistic and creative competence of the student, artistic and creative competence of teacher, competence, creativity, musical art, pedagogical creativity.*